

“พระ” กับ การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด

Ep0

โดย... เฉลิมชัยวงศ์ บริรักษ์

เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตชำนาญการพิเศษ

ศาสนาพุทธ อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าก็นำหลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นแนวทางประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม มีพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นผู้สืบทอดและทำนุบำรุงพุทธศาสนา แม้ความหมายของคำว่า พระ ภิกษุ สงฆ์ พระภิกษุ พระสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์ จะมีความหมายต่างกัน แต่เมื่อสื่อสารคำดังกล่าวออกไปแล้ว... คนส่วนใหญ่ก็สามารถเข้าใจกันได้ว่าหมายถึงใคร

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยูรค์ ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของ พระสงฆ์ กับ สังคมไทยไว้ในหนังสือ *“สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย”* ว่า พระสงฆ์มีฐานะและความเป็นอยู่ที่ต่างออกไปจากประชาชนเป็นอันมากมีวัตถุประสงค์ในการดำรงเพศโดยเฉพาะ มีระเบียบวินัยสำหรับกำหนดความเป็นอยู่ต่างออกไป และได้รับความยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะ เรียกได้ว่าเป็นอีกสังคมหนึ่งต่างหาก แต่การมีฐานะและความเป็นอยู่ต่างหากออกไปนี้มีได้หมายความว่าพระสงฆ์จะต้องแยกตัวเด็ดขาดออกไปจากประชาชนและปลีกตัวอยู่โดยลำพัง เพราะจุดมุ่งหมายของชีวิตพรหมจรรย์นั้นโดยแท้จริงก็เป็นจุดหมายสำหรับทุกคนหรือทุกชีวิต การออกบวชก็คืออุบายหรือวิธีการที่จะให้เข้าถึงจุดหมายนั้นโดยสะดวกและรวดเร็วขึ้นอีกทั้งท่านยังกล่าวถึงเรื่องการพึ่งพาอาศัยระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนไว้ว่า เมื่อบวชแล้วก็ยังต้องอาศัยปัจจัยสี่ที่เป็นเครื่องดำรงชีวิต ด้านวัตถุจากประชาชนและเมื่อปฏิบัติตามวิธีการเพื่อเข้าถึงจุดหมายนั้นได้ผลสำเร็จทางสติปัญญาหรือจิตใจที่สูงขึ้นไปก็สมควรจะต้องนำมาชี้แจงแนะนำแก่ประชาชนที่ตนได้อาศัยปัจจัยสี่เลี้ยงชีวิตนั้นด้วย จึงเกิดเป็นข้อผูกพันต่อกันในรูปการณตอบแทนหรือให้และให้ตอบ เป็นวัตถุฝ่ายหนึ่งและจิตใจฝ่ายหนึ่ง แต่ไม่ใช่การซื้อขายหรือกู้ยืมเพราะประกอบด้วยคุณค่าทางจิตใจ อย่างน้อยก็ศรัทธาในฝ่ายหนึ่งและเมตตาในอีกฝ่ายหนึ่ง และความผูกพันนี้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในแบบอาศัยกันและกัน

¹ สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย. พระราชนิพนธ์ (ประยูรค์ ปยุตโต). พิมพ์ครั้งแรก, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2527. น.21-22.

จากคำกล่าวของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยูร ธมฺมปุตฺโต) ข้างต้นทำให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยกันระหว่าง พระสงฆ์ กับ สังคมไทย ซึ่งบทความนี้มุ่งหวังที่จะอธิบายและทำความเข้าใจเรื่อง “การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของพระสงฆ์” ซึ่งหลายท่านอาจคิดไม่ถึงว่า...

พระสงฆ์นั้นมีกฎหมายบัญญัติเรื่องการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดด้วยหรือ ?

และผู้เขียนก็ได้มีเจตนาที่จะก้าวข้ามสถาบันสงฆ์แต่อย่างใด แต่เพราะเหตุที่ปัจจุบันมีกฎหมายห้าม “เจ้าพนักงานของรัฐ” รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดไว้ใน มาตรา 128 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 นั่นเอง

ท่านผู้อ่านอาจเกิดความสงสัยขึ้นแล้วว่า... กฎหมายบัญญัติห้าม “เจ้าพนักงานของรัฐ” มิใช่หรือ ? เหตุใดจึงต้องตั้งชื่อหัวข้อว่า “พระ” กับ การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด

ก่อนที่จะลงถึงรายละเอียด ขออนุญาตเรียนผู้อ่านก่อนครับว่า เนื้อหาเรื่องนี้มีรายละเอียดยาวพอสมควร จึงขอแบ่งออกเป็นตอน ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยในตอนแรกนี้จะขอเล่าถึงความเป็นมาของกฎหมายที่บัญญัติถึงการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าพนักงานของรัฐ และความเกี่ยวข้องกัน ระหว่าง “พระ กับ เจ้าพนักงานของรัฐ” กันก่อน

กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าพนักงานของรัฐ คือ “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต” หรือที่นิยมเรียกกันติดปากว่า “กฎหมาย ป.ป.ช.” ซึ่งบัญญัติเรื่องนี้ไว้กว่า 20 ปีมาแล้ว คือตั้งแต่ พ.ศ. 2542 ซึ่งในขณะนั้นจะอยู่ใน 2 มาตรา 103 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด โดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543 ซึ่งใช้ประกอบกัน

² มาตรา 103 ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคล นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นควรได้ตามกฎหมาย หรือกฎ ข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่ การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้ว ยังไม่ถึงสองปีด้วยโดยอนุโลม

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มีผลบังคับใช้ ส่งผลให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ถูกยกเลิกไป อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ยังคงบัญญัติเรื่องการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าพนักงานของรัฐไว้ใน มาตรา 128 และยังมีประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2563 ซึ่งยังคงหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระสำคัญไว้เช่นเดิม

“พระ กับความเป็น เจ้าพนักงานของรัฐ”

เมื่อทราบที่มาของกฎหมายที่บัญญัติห้ามการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าพนักงานของรัฐแล้วต่อไปมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางกฎหมาย ระหว่าง “พระ กับ เจ้าพนักงานของรัฐ”

ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงานของรัฐ” และ “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ไว้ดังนี้

“เจ้าพนักงานของรัฐ” หมายความว่า **เจ้าหน้าที่ของรัฐ** ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และคณะกรรมการ ป.ป.ช.

³ มาตรา 128 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใด นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุพการี ผู้สืบสันดานหรือญาติที่ให้ตามประเพณี หรือตามธรรมจรรยาตามฐานานุกรม

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมาแล้ว ยังไม่ถึงสองปีด้วยโดยอนุโลม

“**เจ้าหน้าที่ของรัฐ**” หมายความว่า ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐหรือในรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ **หรือเจ้าพนักงานอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ** และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ และบุคคลหรือคณะบุคคลบรรดาศักดิ์ซึ่งมีกฎหมายกำหนดให้ใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองที่จัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐด้วย แต่ไม่รวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และคณะกรรมการ ป.ป.ช.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในมาตรา 45 ให้ถือว่า**พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา**

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (16) บัญญัติว่า “เจ้าพนักงาน” หมายความว่า **บุคคลซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้าพนักงาน**หรือได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ว่าจะเป็นประจำหรือครั้งคราว และไม่ว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11340/2556

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 45 บัญญัติว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” และตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2520) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว ข้อ 4 กำหนดว่า “การปกครองคณะสงฆ์แต่ละคณะให้มีบรรพชิตเป็นผู้ปกครองตามตำแหน่ง ดังนี้ (11) เจ้าอาวาส” ดังนี้ เมื่อขณะเกิดเหตุจำเลยซึ่งเป็นพระภิกษุ และได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ตามกฎหมายกระทรวง จึงถือว่าจำเลยเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาตามบทบัญญัติดังกล่าว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2003-2005/2500

ขณะเกิดเหตุจำเลยเป็นพระภิกษุได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่การงานในทางทุจริต เรียกเอาเงินสินบนในการให้เช่าที่ดินของวัดมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานรับสินบน การที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์บัญญัติไว้ว่า พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญานั้น บังคับถึงอำนาจและหน้าที่ กล่าวคือเมื่อมีอำนาจในวัดเหมือนเจ้าพนักงานแล้ว หากกระทำความผิดในหน้าที่ที่จะต้องเป็นผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานกระทำความผิดด้วย

มติคณะอนุกรรมการกฎหมายและระเบียบ สำนักงาน ป.ป.ช.

⁴สำนักตรวจสอบทรัพย์สินภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ 1 ได้รับเรื่องกล่าวหาอดีตผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ แขวงปากคลองภาษีเจริญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ว่าร่ำรวยผิดปกติไว้ดำเนินการตรวจสอบ ซึ่งผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2550 และลาสิกขา เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2561

คณะอนุกรรมการกฎหมายและระเบียบ ในการประชุมครั้งที่ 3/2563 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ที่ประชุมพิจารณาแล้วเห็นว่า แม้เดิมคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการประชุมครั้งที่ 12/2544 เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 จะเคยมีมติว่า แม่เจ้าอาวาสเป็นผู้ซึ่งใช้อำนาจ หรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางการปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แต่ไม่ได้เป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐ เจ้าอาวาสจึงไม่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ซึ่งหมายความรวมถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ก็ตาม

แต่ปัจจุบันพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 4 ได้กำหนดนิยาม “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ให้หมายความถึง เจ้าพนักงานอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 45 ได้กำหนดให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาดังนั้น ภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร จึงถือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 28 (2)

⁴ รวมมติปัญหาข้อกฎหมาย เกี่ยวกับสถานะความเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ที่เป็นประเด็นปัญหาเข้าสู่การพิจารณาของคณะอนุกรรมการกฎหมายและระเบียบ ตั้งแต่ พ.ศ. 2561 ถึงปี พ.ศ. 2564. สำนักกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ช.. 2565. น. 87-59.

เมื่อพิจารณาจากนิยามของคำว่า “เจ้าพนักงานของรัฐ” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ประกอบ มาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบ มาตรา 1 (16) แห่งประมวลกฎหมายอาญา จึงอธิบายเป็นลำดับได้ว่า

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 54 บัญญัติว่า “ให้ถือว่า**พระภิกษุ** **ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา**” และตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (16) กำหนดว่า “เจ้าพนักงาน หมายความว่า **บุคคลซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้าพนักงาน**” และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 4 กำหนดว่า “เจ้าพนักงานของรัฐ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ฯลฯ” และกำหนดไว้อีกว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายความว่า ฯลฯ เจ้าพนักงานอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ฯลฯ”

ดังนั้น...

**“พระภิกษุ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์
จึงเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ”**

ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
พ.ศ. 2561

ใน EP ต่อไป... ผู้เขียนจะมาเล่าต่อครับว่า...

“พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์” ได้แก่พระภิกษุในตำแหน่งใดบ้าง ?